

Briseļē, 7.8.2013
COM(2013) 574 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Septītais ziņojums par Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas (91/271/EEK)
īstenošanu**

{SWD(2013) 298 final}

SATURS

1.	Ievads	Error! Bookmark not defined.
2.	Vispārējs atbilstības novērtējums.....	Error! Bookmark not defined.
2.1.	Savākšanas sistēmas.....	Error! Bookmark not defined.
2.2.	Otrreizēja attīrīšana	Error! Bookmark not defined.
2.3.	Rūpīgāka attīrīšana.....	Error! Bookmark not defined.
2.4.	Liela pilsētas/ lieli notekūdeņu novadītāji	Error! Bookmark not defined.
2.5.	Jutīgas teritorijas	Error! Bookmark not defined.
3.	Atbilstības tendences.....	Error! Bookmark not defined.
4.	Piesārņojuma samazināšana iepriekš un turpmāk	Error! Bookmark not defined.
5.	Uzlabojumi, ko nodrošina līdzfinansējums.....	Error! Bookmark not defined.
6.	Iepriekšējās darbības atbilstības nodrošināšanai	Error! Bookmark not defined.
7.	Jauna pieeja atbilstības veicināšanai	Error! Bookmark not defined.
8.	Secinājumi un prognoze.....	Error! Bookmark not defined.

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Septītais ziņojums par Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas (91/271/EEK) īstenošanu

1. IEVADS

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva¹ (turpmāk “direktīva”) ir viens no galvenajiem ūdens resursu politikas rīkiem Eiropā. Tās mērķis ir aizsargāt vidi no nelabvēlīgās ietekmes, kuru rada komunālo notekūdeņu novadīšana no apdzīvotām vietām (pilsētām) un bioloģiski attīrāmi rūpnieciskie notekūdeņi no lauksaimniecības un pārtikas nozares (piemēram, no piena pārstrādes, gaļas ražošanas, alus darītavām u. c.). Ar direktīvu nosaka notekūdeņu atbilstošu savākšanu un regulē to novadīšanu, paredzot obligāto attīrīšanas veidu, kā arī emisiju maksimālās robežvērtības vai galvenos piesārņotājus (organiskos piesārņotājus un barības vielas)². Pilnīga direktīvas īstenošana ir priekšnosacījums, lai sasniegtu vides mērķus, kas noteikti ES Ūdens pamatdirektīvā (*WFD*)³ un Jūras stratēģijas pamatdirektīvā⁴.

Šīs direktīvas īstenošana nav bijusi viegla galvenokārt finansiālo un plānošanas aspektu dēļ, kas saistīti ar lieliem ieguldījumiem tādās infrastruktūrās kā notekūdeņu sistēmas un attīrīšanas iekārtas. Zems īstenošanas līmenis var izraisīt upju un ezeru organisko piesārņojumu, kā arī pārmērīga barības vielu daudzuma uzkrāšanos (eutrofikāciju)⁵, kas īpaši ietekmē ezerus, piekrastes un jūras ūdeņus, kuri ir īpaši jutīgi. Saskaņā ar nesen publicēto *WFD* īstenošanas ziņojumu⁶ punktveida piesārņojums joprojām ir ievērojama problēma 22 % no ES ūdenstilpnēm. Eitrofikācija joprojām tika minēta kā galvenie draudi attiecībā uz aptuveni 30 % ūdenstilpņu 17 ES dalībvalstīs. Šo problēmu rašanos ievērojami veicina neapstrādātu vai nepietiekami apstrādātu notekūdeņu novadīšana.

Notekūdeņu piesārņojums var arī paātrināt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un pasliktināt dzeramā ūdens apgādi vai peldvietu ūdens kvalitāti, apdraudot sabiedrības veselību. Šie draudi var izpausties kā ūdens izraisītu slimību uzliesmojumi, kas īpaši saistīti ar nelielām ūdens piegādēm, tādu slimību uzliesmojumi, kuras rada saskare ar piesārņotu peldvietu ūdeni (organiskais piesārņojums, piesārņojums ar aļģu ziediem pārmērīga barības vielu daudzuma dēļ) vai piesārņotu jūras produktu patēriņš u. c. Šī ietekme var nelabvēlīgi ietekmēt tādas ekonomikas nozares kā tūrisms vai gliemju un vēžveidīgo audzēšanas nozare⁷.

Dalībvalstu īstenošanas pasākumi jau ir snieguši ievērojamu uzlabojumu notekūdeņu attīrīšanā. Līdz ar to pēdējās desmitgadēs ūdens kvalitāte Eiropā ir ievērojami uzlabojusies, kā arī samazinājusies piesārņotāju ietekme⁸. Tomēr īstenošana vēl ilgi nebūs pabeigta, un joprojām pastāv piesārņojuma problēmas.

¹ Direktīva 91/271/EEK, OV L 135, 30.5.1991.

² Papildu informāciju par direktīvas darbības jomu, mērķiem un noteikumiem skatīt: http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/index_en.html.

³ Direktīva 2000/60/EK, OV L 327, 22.12.2000.

⁴ Direktīva 2008/56/EK, OV L 164, 25.6.2008.

⁵ Eitrofikācija nozīmē “ūdens bagātināšanu ar organiskajām barības vielām, it īpaši slāpekļa un/vai fosfora savienojumiem, veicinot paātrinātu aļģu un citu augu valsts augstāko formu augšanu, radot nevēlamu traucējumu ūdenī esošo organismu līdzsvaram un šā ūdens kvalitātei”.

⁶ Papildu informāciju skatīt http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/implrep2007/index_en.htm#third.

⁷ Papildu informācija: EEA (2010): *The European Environment – State and Outlook 2010 – Freshwater Quality*.

⁸ Papildu informācija: EEA (2012): *European Waters – Assessment of status and pressures*.

Komisijas priekšlikumā Septītajai vides rīcības programmai (7EAP)⁹ un jaunajā Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālajā plānā¹⁰ norādīts uz šīs direktīvas nozīmīgumu un uzsvērts, ka ir aktīvi jārīkojas, lai nodrošinātu tās sekmīgu īstenošanu.

Septītajā ziņojumā par direktīvas īstenošanu aprakstīts 2009. un 2010. gada beigās sasniegtais progress. Ziņojumā ietvertas arī atbilstības tendences un izklāstīta jauna pieeja atbilstības veicināšanai un tajā paredzētie sabiedrības informēšanas un ziņojumu sniegšanas pasākumi. Papildus šim ziņojumam ir pieejams pielikums ar tabulām¹¹ un sīkāk izstrādāts tehniskais ziņojums¹². Atšķirības starp ziņotajiem datiem un minētā ziņojuma publikāciju ir saistītas ar veidu, kā iepriekš tika organizēta datu pārvaldība starp Komisiju un dalībvalstīm. Tāpēc Komisijas dienesti piedāvā jaunu pieeju arī attiecībā uz atbilstības informāciju un mudina dalībvalstis sniegt atjauninātu informāciju tiešsaistē valstu līmenī (skatīt 7. punktu).

2. VISPĀRĒJS ATBILSTĪBAS NOVĒRTĒJUMS

Atbilstības novērtējuma mērķis ir analizēt atbilstību direktīvai, pamatojoties uz informāciju, kuru sniedz dalībvalstis. Tā pamatā ir EVA tīklā *Reportnet*¹³ pieejamo pamatnostādņu un metodikas piemērošana. Ziņotie dati par notekūdeņu infrastruktūru ir pieejami Eiropas Ūdens informācijas sistēmā (*WISE*) apkopotajā informācijā (*Waterbase*) par ziņotajām apdzīvotajām vietām un to attīrīšanas iekārtām¹⁴.

Datu vākšana šim ziņojumam par direktīvas īstenošanu ir bijusi sekmīga. Pirmo reizi 27 dalībvalstis ir sniegušas ziņojumam vajadzīgo informāciju, un lielā mērā visas to paveikušas savlaicīgi. Ziņojumā ietvertas gandrīz 24 000 pilsētas ar vairāk nekā 2000 iedzīvotājiem (kurās tiek radīts piesārņojums, kas atbilst 615 miljonu iedzīvotāju radītam piesārņojumam, tā sauktajam cilvēka ekvivalentam¹⁵). Gandrīz 18 000 pilsētas (jeb 81 % no piesārņojuma daudzuma) atrodas 15 dalībvalstīs, kuras pievienojās ES pirms 2004. gada (ES-15). Pārējās ir 12 dalībvalstis, kuras pievienojās ES 2004. un 2007. gadā (ES-12). Atbilstības novērtējumu veica 26 dalībvalstīm, ņemot vērā, ka Rumānijai neviens no pievienošanās līgumā noteiktajiem atbilstības termiņiem nebija beidzies līdz 2010. gadam. Horvātija pievienojās ES 2013. gada 1. jūlijā un tāpēc netika iekļauta šajā ziņojumā.

Vairākām citām dalībvalstīm, kas pievienojās 2004. vai 2007. gadā, atbilstības novērtējuma papildu termiņi beidzās laikposmā, par kuru tiek sniegts šis ziņojums. Tomēr daudzām no šo dalībvalstu pilsētām ir noteikti atbilstības termiņi 2010. gadā un pēc tā, tāpēc tās nav novērtētas šajā ziņojumā.

Turpmāk ir apkopoti īstenošanas analīzes galvenie rezultāti (lai iegūtu papildu informāciju par dalībvalstīm, skatīt pielikuma 1. tabulu, kurā ietverta arī sīki izstrādāta informācija par termiņu beigām 12 dalībvalstīs, kuras pievienojās ES 2004. un 2007. gadā).

2.1. Savākšanas sistēmas

Lielākajā daļā ES dalībvalstu notekūdeņu savākšanas līmenis ir ļoti augsts ar vidējo atbilstības rādītāju 94 % apmērā (pieaugums no 92 %). Savukārt 15 dalībvalstis ir sasniegušas atbilstību

⁹ COM(2012) 710 final. Papildu informācijai skatīt http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/7EAP_Proposal/lv.pdf.

¹⁰ COM(2012) 673 final. Papildu informācijai skatīt <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0673:FIN:LV:PDF>.

¹¹ SWD(2013) 298.

¹² Septītais tehniskais novērtējums attiecībā uz informāciju par Padomes 1991. gada 21. maija Direktīvas 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 1998. gada 27. februāra Direktīvu 98/15/EK, īstenošanu (situācija 2009. gada 31. decembrī vai 2010. gada 31. decembrī). Izstrādājis Komisijas konsultants *Umweltbundesamt GmbH* (Austrija).

¹³ Papildu informāciju skatīt <http://rod.eionet.europa.eu/obligations/613>.

¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/waterbase-uwvtd-urban-waste-water-treatment-directive-3>.

¹⁵ Terminu "cilvēka ekvivalents" vai c. e. var atrast direktīvā, un tas ietver organisko piesārņojumu, ko rada galvenokārt ciematu un pilsētu iedzīvotāji, kā arī citi tādi avoti kā pagaidu iedzīvotāji (tūristi) un lauksaimniecības un pārtikas nozares.

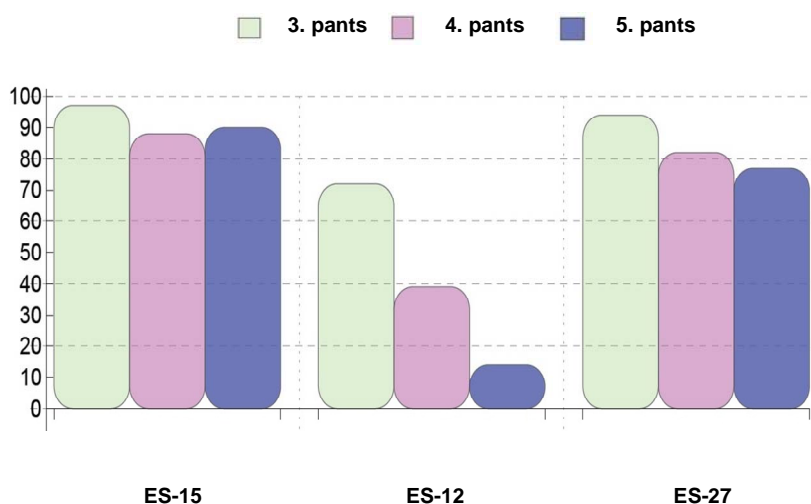
pat 100 % apmērā. Visas dalībvalstis vai nu saglabājušas, vai uzlabojušas iepriekšējos rezultātus. Tomēr dažās valstīs notekūdeņu savākšana joprojām vai nu nenotiek, vai notiek daļēji. Piecās dalībvalstīs atbilstības rādītājs 2009. un 2010. gadā joprojām bija zem 30 % (BG, CY, EE, LV, SI).

2.2. Otrreizēja attīrīšana

ES 2009. un 2010. gadā kopā 82 % no notekūdeņiem tika otrreizēji attīrīti atbilstīgi direktīvā minētajiem noteikumiem, kas ir par četriem procentpunktiem vairāk nekā iepriekšējā ziņojumā. Četras dalībvalstis sasniedza atbilstību 100 % apmērā, un vēl sešās dalībvalstīs atbilstības līmenis bija 97 % un augstāks. Tomēr ES-12 dalībvalstīs atbilstības rādītāji ievērojami atpaliek — tajās tiek atbilstoši otrreizēji attīrīti tikai 39 % no notekūdeņiem. Tikai CZ, HU, LT un SK sasniedza atbilstības rezultātus 80–100 % robežās.

2.3. Rūpīgāka attīrīšana

Ar šo notekūdeņu attīrīšanas veidu, kas zināms arī kā terciārā attīrīšana, vajadzības gadījumā papildina otrreizējo attīrīšanu, un tā mērķis galvenokārt ir ierobežot barības vielu daudzumu, lai cīnītos pret eutrofikāciju vai samazinātu bakterioloģisko piesārņojumu, kas varētu ietekmēt cilvēku veselību (piemēram, dzeramā ūdens zonās vai peldvietu ūdeņos)¹⁶. Kopējais atbilstības rādītājs bija 77 %. Tomēr rūpīgākas attīrīšanas īstenošana ES-12 dalībvalstīs kavējās — tajās tika atbilstoši attīrīti tikai 14 % no notekūdeņiem. Pozitīvi ir tas, ka četras valstis sasniedza atbilstību 100 % apmērā.

1. attēls. Atbilstības rezultāti ES-27, ES-15 un ES-12 līmenī attiecībā uz direktīvas 3. pantu (savākšana) — zaļā krāsā, attiecībā uz 4. pantu (otrreizējā attīrīšana) — rozā krāsā un attiecībā uz 5. pantu (rūpīgāka attīrīšana) — zilā krāsā. Vidējās vērtības nosaka atkarībā no dalībvalsts lieluma.

1. attēlā atspoguļoti ES-27, ES-15 un ES-12 rezultāti¹⁷.

Kopumā vērtības ES-15 līmenī ir augstas, un tādās valstīs kā Vācija, Nīderlande un Austrija pat ļoti augstas. ES-12 rezultāti ir diezgan zemi, īpaši attiecībā uz rūpīgāku attīrīšanu.

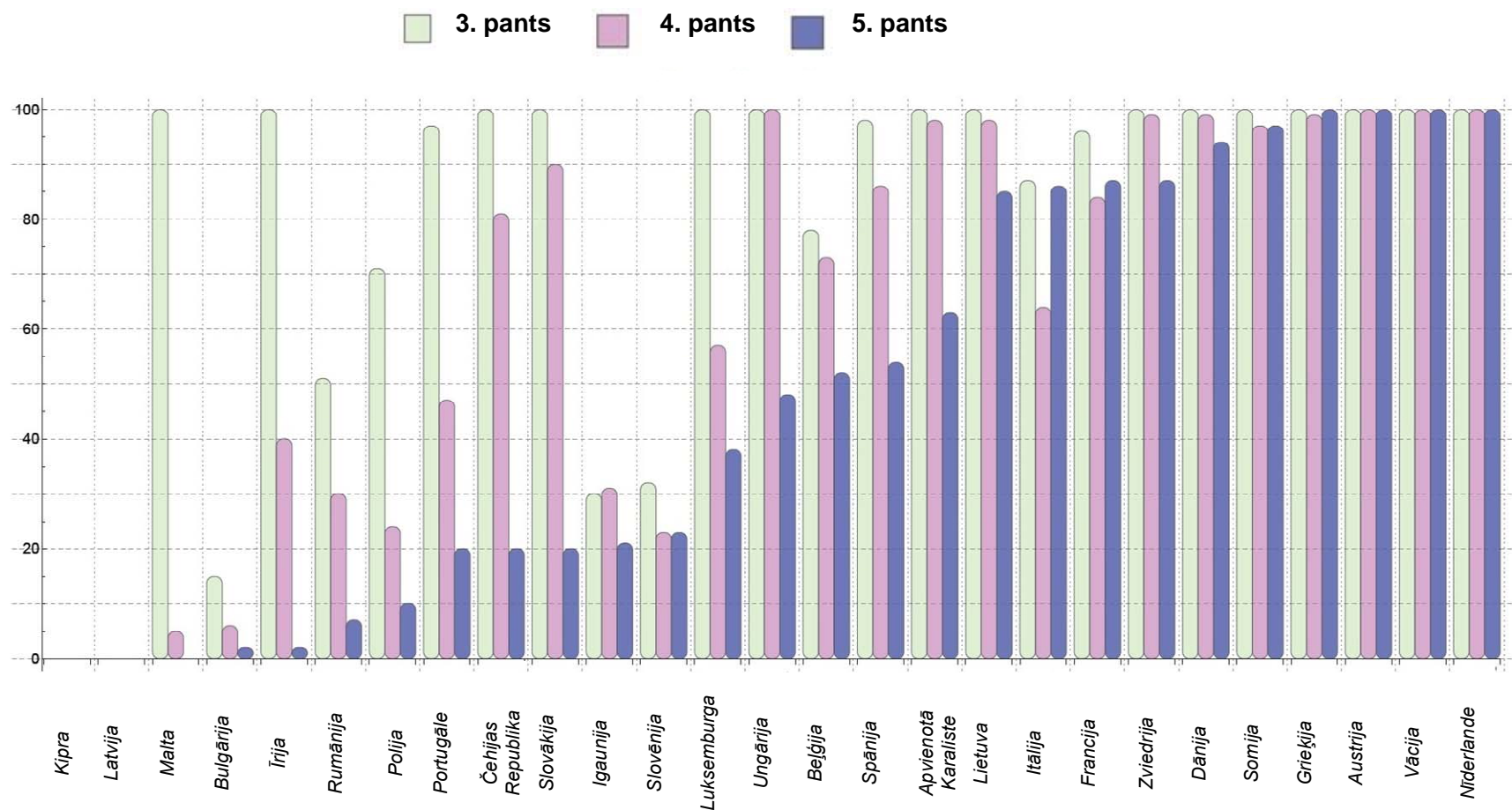
¹⁶ Turklāt terciārās attīrīšanas tehnoloģijas (piemēram, ozonēšana, hlorēšana, UV, membrānu tehnoloģijas, smilšu filtri) tiek plaši apspriestas kā viens no daudzsološākajiem risinājumiem to mikropiesārņotāju (jauni piesārņotāji, tostarp medikamenti, personiskās higiēnas produkti, citas rūpnieciskas ķīmikālijas) daudzuma mazināšanai, kas nonāk ūdens vidē.

¹⁷ 1. tabulā (skatīt pielikumu) atspoguļoti rezultāti atbilstoši dalībvalstīm un ES-27, ES-15 un ES-12 līmenī, klasificējot pēc atbilstības rādītājiem.

Vērtības ES-27 līmenī arī ir augstas un līdzinās ES-15 vērtībām (lai gan ir pat nedaudz zemākas) turpmāk minēto iemeslu dēļ.

a) Relatīvi lielāka ietekme ir rādītājiem savākšanas un attīrīšanas jomā ES-15 dalībvalstīs. ES-15 līmenī visi atbilstības termiņi ir beigušies, tāpēc notekūdeņu apjoms, kuram jānodrošina atbilstība, ir liels un ar tiem saistītie atbilstības rezultāti ir augsti.

b) Mazāka ietekme ir rādītājiem savākšanas un attīrīšanas jomā ES-12 dalībvalstīs, kurās atbilstības rezultāti attiecas tikai uz tām pilsētām, kurām ir jānodrošina atbilstība līdz 2009. un 2010. gadam.

2. attēls. Atbilstības rezultāti pa dalībvalstīm attiecībā uz direktīvas 3. pantu (savākšana) — zaļā krāsā, attiecībā uz 4. pantu (otrreizējā attīrīšana) — rozā krāsā un attiecībā uz 5. pantu (rūpīgāka attīrīšana) — zilā krāsā. Dalībvalstis tiek klasificētas, sākot ar valstīm, kurās ir viszemākais atbilstības līmenis attiecībā uz 5. pantu, un tad atbilstības rezultātu augošā secībā. Slovākijā (5. pants) un Rumānijā (3., 4. un 5. pants) atbilstības vietā ir izmantots termins “uzstādītās iekārtas”, jo attiecībā uz minētajiem pantiem termiņi vēl nav beigušies ziņojuma aptvertajā gadā (informācija par atbilstību netika pieprasīta, bet dalībvalstis ziņoja par savāktajiem un attīrītajiem notekūdeņiem). Kiprā un Latvijā atbilstības rezultāti bija 0 %, jo savākšanas sistēmas un attīrīšanas iekārtas vēl pilnībā nedarbojās ziņojuma aptvertajā gadā (2009. gadā); tomēr kopš tā laika ir sasniegts ievērojams progress, un jaunākie atbilstības rādītāji ir daudz augstāki.

Valstu rezultāti 2. attēlā attiecas uz datiem un stāvokli 2009. vai 2010. gadā un ne vēlāk. Komisijas dienesti ir informēti, ka daudzās dalībvalstīs, īpaši valstīs, kurās ir zemi atbilstības rādītāji, kopš tā laika ir sasniegts ievērojams progress un faktiskie atbilstības rādītāji bieži ir (daudz) augstāki (īpaši Kiprā un Latvijā).

2.4. Lielas pilsētas/ lieli notekūdeņu novadītāji

Šajā ziņojumā ir minētas 585 lielas pilsētas, un katra no tām rada notekūdeņus, kas atbilst 150 000 iedzīvotāju radītiem notekūdeņiem (vai pārsniedz šo daudzumu). Šo lielo pilsētu radītais piesārņojuma daudzums vien ir 45 % no kopējā savāktā daudzuma. Šajās 585 lielajās pilsētās rūpīgāka attīrīšana (vislabākā pieejamā attīrīšana) tiek veikta aptuveni 91 % no piesārņojuma daudzuma. Salīdzinājumā ar iepriekšējo ziņojumu, kurā tikai 77 % no attiecīgā piesārņojuma daudzuma tika veikta šāda attīrīšana, ir noticis uzlabojums. Tomēr ir ievērojamas atšķirības starp lielām pilsētām/ lieliem notekūdeņu novadītājiem atbilstības nodrošināšanas jomā.

Piemēram, tikai 11 no 27 ES dalībvalstu galvaspilsētām¹⁸ 2010. gadā varēja apgalvot, ka nodrošina “pilnīgu atbilstību”, vajadzības gadījumā pat attiecībā uz visstingrākajām attīrīšanas prasībām (skatīt papildu informāciju par ES galvaspilsētām 2. tabulā un piezīmēs pielikumā).

2.5. Jūtīgas teritorijas

Kopš iepriekšējā ziņojuma ir pieaugusi tās ES teritorijas daļa, kura tiek noteikta vai uzskatīta par jutīgu teritoriju, līdz 2010. gadam sasniedzot gandrīz 75 %. Visievērojamākais pieaugums notika Francijā un Grieķijā. Papildu informācija par jutīgām teritorijām ES dalībvalstīs ir pieejama *WISE* karšu skatītājā¹⁹.

3. ATBILSTĪBAS TENDENCES

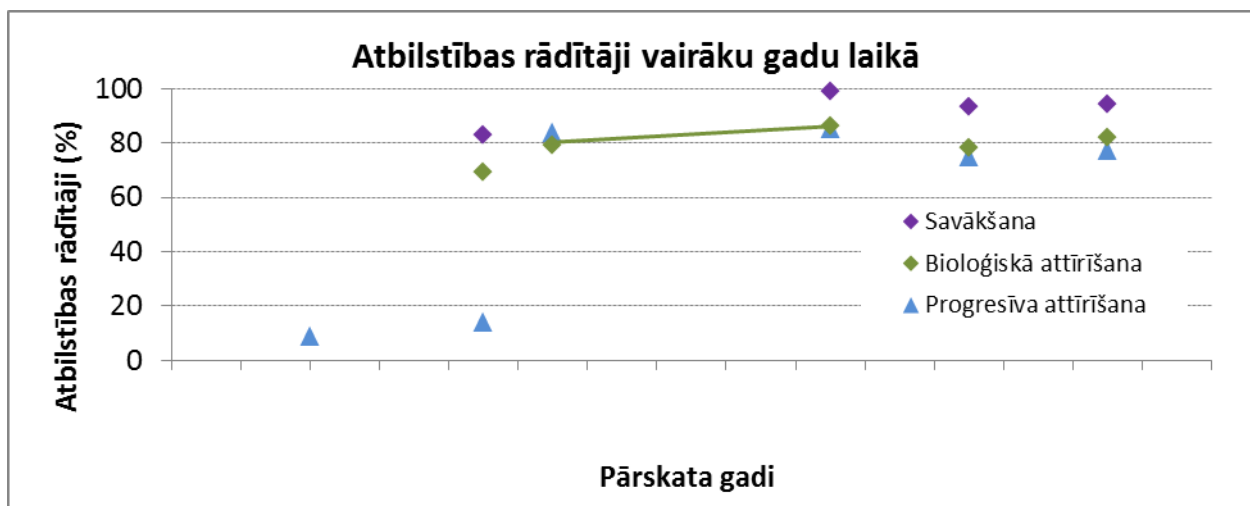
Visu dalībvalstu progresa novērtējumā, kas vērsts uz pilnīgas atbilstības sasniegšanu, jānošķir ES-15 un tās dalībvalstis, kuras pievienojās 2004. un 2007. gadā. Atbilstības prasības ir regulāri mainījušās galvenokārt paplašināšanās dēļ un ar pakāpeniskiem direktīvā noteiktiem pārejas periodiem, kuri ir beigušies. Visi ES-15 dalībvalstīm noteiktie termiņi beidzās 2005. gada 31. decembrī, bet ES-12 dalībvalstu termiņi vēl turpinās, pēdējam un galīgam termiņam beidzoties 2018. gadā. Līdz 2004. gadam ir pieejami dati tikai par ES-15 dalībvalstīm. Tāpēc visu 27 dalībvalstu progresa līmeni ir bijis iespējams novērtēt, tikai sākot no piektā ziņojuma (2005. un 2006. gads). Apvienojot visus iepriekšējo Komisijas publicēto ziņojumu rezultātus, var uzskatāmi parādīt indikatīvo atbilstības rādītāju pieaugumu. Ir tikai viens izņēmums – samazinājums no piektā uz sesto ziņojumu, kas radās tāpēc, ka vairākas dalībvalstis ar vājākiem īstenošanas rezultātiem nenosūtīja vajadzīgo informāciju, kas bija paredzēta iekļaušanai piektajā ziņojumā (2005. un 2006. gads). Jānorāda uz pozitīvu faktu, ka no sestā ziņojuma (2007. un 2008. gads) uz septīto ziņojumu (2009. un 2010. gads) ir vērojama pieauguma tendence, un, neraugoties uz to, ka ES-12 dalībvalstīm atbilstības saistības un termiņi ir bijis jāievēro pirmo reizi, kopējie pozitīvie rezultāti nav pazeminājušies.

¹⁸

Amsterdama, Atēnas, Berlīne, Bratislava, Kopenhāgena, Helsinki, Madride, Parīze, Stokholma, Vīne un Viļņa.

¹⁹

<http://www.eea.europa.eu/themes/water/interactive/soe-wfd/urban-waste-water-treatment-directive-viewer>.

3. attēls. Atbilstības rādītāji gadu laikā: šajā attēlā parādīts, kā mainījušies atbilstības rādītāji attiecībā uz savākšanu, bioloģisku vai otrreizējo attīrīšanu un rūpīgāku attīrīšanu vairākos dažādos īstenošanas ziņojumos (sākot no otrā ziņojuma) attiecīgajos ziņojuma aptvertajos gados (no 1998. gada līdz 2009. un 2010. gadam). Ne visos ziņojumos ir pieejami visi rezultāti: trūkstošās vērtības nevar parādīt attēlā, un tādējādi rodas "tendences līnijas" pārtraukumi.

4. PIESĀRŅOJUMA SAMAZINĀŠANA IEPRIEKŠ UN TURPMĀK

Komisija ir novērtējusi arī piesārņojuma samazinājumu, kas radies šīs direktīvas īstenošanas rezultātā, un gaidāmo samazinājumu nākamajos gados pilnīgas atbilstības situācijā. To veica FATE²⁰ projekta ietvaros (saistībā ar piesārņotāju nākotnes un ietekmes novērtējumu zemes un ūdens ekosistēmās).

Komisijas Kopīgais pētniecības centrs (JRC) 2011. un 2012. gadā publicēja divus ziņojumus²¹, kuros aplūkoja piesārņojuma daudzumu un vairāku iepriekšējo (1985.–2005. gads) ES nostādņu (tostarp Ūdens pamatdirektīvas, Nitrātu direktīvas un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas) rezultātā radušos samazinājumu un gaidāmo daudzumu un samazinājumu (līdz 2020. gadam, izmantojot 2005. gadu kā atsauces gadu).

Attiecībā uz iepriekš notikušo barības vielu samazināšanu tika sekmīgi piemērota Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva, lai kontrolētu barības vielu punktveida avotu emisiju un tādējādi samazinātu to nonākšanu Eiropas virszemes ūdeņos. Tas ir aprakstīts vienā no iepriekš minētā JRC ziņojumiem "Barības vielu daudzumi, kas ilgtermiņā nonāk Eiropas jūrās". Saskaņā ar šo ziņojumu, salīdzinot barības vielu daudzumu aplēses 2005. gadā ar 1991. gada aplēsēm visas Eiropas mērogā, kopējais novadītā slāpekļa daudzums bija samazinājies par 9 %, bet kopējais fosfora daudzums bija samazinājies par aptuveni 15 %, galvenokārt punktveida avotu emisiju samazināšanās rezultātā. Ziņojumā tika arī norādīts, ka Ziemeļu jūrā un Baltijas jūrā samazinājums bija saistīts galvenokārt ar punktveida avotu samazinājumu, ko panāca, īstenojot progresīvu notekūdeņu attīrīšanu.

Attiecībā uz turpmākajām tendencēm saskaņā ar "līdzšinējo scenāriju" (pieņēmums: netiek piemēroti barības vielu daudzuma mazināšanas pasākumi) vienā no galvenajiem šā ziņojuma secinājumiem bija paredzēts, ka šā scenārija rezultātā līdz 2020. gadam palielinātos sauszemes barības vielu emisijas. Ja tagad tiek pilnībā īstenota Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva (UWWTD), varētu panākt ievērojamu punktveida avotu emisiju samazinājumu. Tomēr dažās Eiropas daļās pilnīgas UWWTD īstenošanas rezultātā sākotnēji varētu palielināties punktveida avotu emisijas no nesavāktajām emisijām, īpaši Donavas

²⁰ <http://fate.jrc.ec.europa.eu/rational/home>.

²¹ <http://bookshop.europa.eu/en/scenario-analysis-of-pollutants-loads-to-european-regional-seas-for-the-year-2020-pbLBNA25159/> un <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/111111111/15938/1/lbna24726enc.pdf>.

lejtecē. Mazas aglomerācijas bez nosusināšanas sistēmām veiktu organizētāku savākšanu un novadīšanu, kā rezultātā rastos jauni punktveida avoti, kuri pašlaik nepastāv. Lai gan tas var mazināt barības vielu samazināšanas efektivitāti Melnajā jūrā, tomēr varētu arī uzlabot vidi, piemēram, samazinoties gruntsūdeņu piesārņojumam, kas netika novērtēts pētījuma ietvaros.

Sagatavojot šo īstenošanas ziņojumu, tika veikts īpašs aprēķins attiecībā uz piesārņotāju daudzumu, ko rada neatbilstīgā notekūdeņu daļa no pilsētām (aplēse “atbilstības neizpilde”). Šajā aprēķinā netika ņemtas vērā pilsētas, kurām joprojām nav atbilstības saistību (t. i., kurās pievienošanās līgumos noteiktie termiņi vēl nebija beigušies 2009. vai 2010. gadā, pēdējā gadā, par kuru ziņoja dalībvalstis). Pamatojoties uz šīm aplēsēm, kopējais gada piesārņojuma daudzums, kuru radīja komunālie notekūdeņi, pārkāpjot direktīvu, bija aptuveni 603 kt/g²² slāpekļa, 78 kt/g fosfora un 3900 kt/g kopējā organiskā piesārņojuma²³.

Salīdzinot iepriekš minētos skaitļus ar *JRC* ziņojumā “Barības vielu daudzumi, kas ilgtermiņā nonāk Eiropas jūrās” aplēsto gada kopējo barības vielu daudzumu, kas nonāk Eiropas jūrās (slāpekļis un fosfors), slāpekļis, kuru rada neatbilstīgā notekūdeņu daļa no pilsētām, veido aptuveni 15 % no kopējā jūrās novadītā slāpekļa daudzuma. Attiecībā uz fosforu šis rādītājs ir pat lielāks, sasniedzot 35 % no kopējā fosfora daudzuma. Šādi rādītāji pierāda direktīvas īstenošanas nozīmīgumu visā ES.

Kopumā iepriekš minētajā *JRC* ziņojumā secināts, ka “barības vielu punktveida avotu skaita mazināšana ir visefektīvākais risinājums, lai mazinātu barības vielu novadīšanu Eiropas jūrās. Tomēr tā iespējamība ir relatīvi neliela un turpmāka no punktveida avotiem novadīto barības vielu daudzuma samazināšana radīs ievērojamas izmaksas.”

5. UZLABOJUMI, KO NODROŠINA LĪDZFINANSĒJUMS

ES finansējumu, īpaši no Kohēzijas fonda un Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), var izmantot, lai palīdzētu īstenot direktīvu tajos reģionos, kuri ir mazāk attīstīti vai saskaras ar strukturālām grūtībām panākt ilgtspējīgu attīstību. Šis finansējums ir ievērojami palīdzējis dalībvalstīm un reģioniem veikt ieguldījumu vajadzīgajā notekūdeņu attīrīšanas infrastruktūrā vairāku plānošanas periodu laikā. Pašreizējā plānošanas periodā 2007.–2013. gadam tika plānots finansiāli atbalstīt ieguldījumus ar notekūdeņiem saistītā darbā un infrastruktūrā aptuveni EUR 14,3 miljardu apmērā 21 dalībvalstī. Vislielāko notekūdeņu attīrīšanai paredzētā finansējuma daļu galvenokārt piešķir “jaunajām” dalībvalstīm, taču ne tikai tām. Ziņojuma aptvertā 2009. un 2010. gada laikā kategorijā “notekūdeņi” kopumā piešķirtais kumulatīvais finansējums 2009. gadā bija EUR 3,5 miljardi un 2010. gadā EUR 9,7 miljardi. Lielākās piešķirtās kumulatīvās summas saņēma Polija (EUR 3,3 miljardi), Rumānija (EUR 1,2 miljardi) un Ungārija (EUR 0,6 miljardi).

Neraugoties uz ievērojamo atbalstu ES finansējuma veidā, dokumentā “ES saldūdens aizsardzības politikas derīguma pārbaude” tika uzsvērts, ka lielākā daļa finansējuma, kas nepieciešams, lai īstenotu ES ūdens resursu politiku, jāpiešķir pašām dalībvalstīm. Saskaņā ar 22 dalībvalstīs veikto pētījumu²⁴ joprojām pastāv ievērojamas atšķirības attiecībā uz finansējumu, kas paredzēts turpmākai atbilstības nodrošināšanai direktīvai minētajās dalībvalstīs.

Galvenais finansējuma atšķirību iemesls ir lēnais un nepietiekamais progress, kas panākts lielākajā daļā dalībvalstu izmaksu atgūšanas no ūdens lietotājiem un principa “piesārņotājs

²² Kilotonnas/gadā.

²³ Pamatojoties uz ķīmisko skābekļa patēriņu (KSP).

²⁴ *COWI* (2010), Izmaksas atbilstības nodrošināšanai Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvai. Galīgais ziņojums, http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/info/pdf/Cost%20of%20UWWTD-Final%20report_2010.pdf.

maksā” īstenošanas jomā, kā paredzēts Ūdens pamatdirektīvā (*WFD*). Lai veicinātu šādas ūdens cenu politikas izstrādi, Komisija ir ierosinājusi dažus *ex ante* nosacījumus, tostarp *WFD* prasības ūdens cenu noteikšanai, kuras dalībvalstīm jāievēro, izstrādājot turpmāko ES kohēzijas politiku (2014.–2020. gadam) projektu finansēšanai ūdens nozarē.

6. IEPRIEKŠĒJĀS DARBĪBAS ATBILSTĪBAS NODROŠINĀŠANAI

Komisija ir centusies nodrošināt atbilstību, iesaistoties nepārtrauktā dialogā un vajadzības gadījumā uzsākot pārkāpuma procedūras, no kurām dažas tika uzsāktas jau 1997. gadā. Pašlaik nav pabeigtas vēl aptuveni 20 horizontāli sagrupētas lietas²⁵ pret 10 no ES-15 dalībvalstīm.

Jaunākajā politikas novērtējumā “ES saldūdens aizsardzības politikas derīguma pārbaude”²⁶ tika secināts, ka pārkāpuma procedūras ir labvēlīgi ietekmējušas direktīvas īstenošanas efektivitāti, paātrinot īstenošanu. Lai gan izpildes darbība ES līmenī notiek relatīvi lēni un ir laukietilpīgs process, lielākā daļa lietu ir atrisinātas pirmstiesas procesā.

Daži veiksmīgi piemēri ir Francija (1998. un 2000. gadā uzsāktas lietas par pārkāpumiem 682 pilsētās) un Beļģija (1998. gadā uzsāktas lietas par pārkāpumiem sākotnēji 175 pilsētās). Abos piemēros tagad praktiski visās iepriekš minētajās pilsētās ir nodrošināta atbilstība. Arī Itālijā pārkāpumus konstatēja 475 pilsētās, kad 1998. gadā uzsāka lietu; tagad, kad ir pieņemts Tiesas spriedums, tikai 110 pilsētās joprojām turpinās pārkāpuma procedūra. Papildus šīm trīs valstīm no tām valstīm, kurās joprojām turpinās pārkāpumu procedūras, īpaši attiecībā uz attīrīšanas saistībām, vislielāko progresu kopš pēdējā ziņojuma sniegšanas ir panākusi Spānija un Grieķija.

7. JAUNA PIEEJA ATBILSTĪBAS VEICINĀŠANAI

Neraugoties uz daudzsološa progresa pazīmēm, joprojām pastāv ievērojamas atšķirības īstenošanas jomā, jo īpaši dalībvalstīs, kas pievienojās ES 2004. gadā un pēc tam. Tagad kļūst skaidrs, ka bez aktīvas rīcības ES, valstu, reģionālā un vietējā līmenī īstenošana minētajās “jaunajās” dalībvalstīs kavēsies tikpat ilgi vai pat ilgāk nekā ES-15 dalībvalstīs. Vajadzīgā progresa sasniegšanas izredzes, izmantojot tikai pārkāpumu procedūras, nav daudzsološas. Ņemot vērā pašreizējo krīzi un augošo spiedienu uz valstu budžetiem, Komisija ir noteikusi, ka saistībā ar šo direktīvu ir iespējams uzsākt izmēģinājuma iniciatīvu par jaunu pieeju atbilstības un īstenošanas veicināšanai.

Šī jaunā pieeja ir paredzēta ierosinātajā Septītajā vides rīcības programmā (*EAP*) un “Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālajā plānā”. *7EAP* 4. prioritārajā mērķī “maksimāli izmantot priekšrocības, ko piedāvā ES vides tiesību akti”, ierosināts veikt īpašas darbības²⁷, jo īpaši turpmāk minētās.

- Izveidot sistēmas valstu līmenī, kuras aktīvi izplata informāciju par to, kā tiek īstenoti ES vides tiesību akti, kopā ar ES līmeņa pārskatu par atsevišķu dalībvalstu darbības rezultātiem (tā sauktā “Strukturēta īstenošanas un informācijas sistēma” (*SIIF*)).
- Izstrādāt partnerību īstenošanas nolīgumus starp dalībvalstīm un Komisiju.

²⁵ Ziņojuma pielikumā (attieciņgi 3. un 4. tabula) iekļauts (pašlaik) vissvarīgāko pārkāpuma lietu un spriedumu saraksts kopš 2009. un 2010. gada.

²⁶ SWD(2012) 393.

²⁷ Ietekmes novērtējuma (SWD(2012) 397 final) VI pielikumā (102. lpp.) sniegta papildu informācija par komunālo notekūdeņu izmēģinājuma projektu.

Ūdens konceptuālajā plānā ir noteikts mērķis “uzlabot atbilstības līmeni attiecībā uz notekūdeņu attīrīšanu līdz 2018. gadam, izmantojot ilgtermiņa ieguldījumu plānošanu (tostarp ES fondus un EIB aizdevumus)”. Praktiski konceptuālajā plānā paziņots, ka Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai sagatavotu īstenošanas plānus, kuri līdz 2014. gadam var kļūt par partnerību īstenošanas nolīgumiem.

Komisijas dienesti ir sākuši pilnveidot šīs darbības ar semināru²⁸ 2012. gada decembrī un regulāri ziņos par progresu.

8. SECINĀJUMI UN PROGNOZE

Gandrīz 20 gadus pēc Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas pieņemšanas līdz 2010. gadam tika sasniegts ievērojams progress attiecībā uz pilnīgas īstenošanas nodrošināšanu. ES-15 vidējie atbilstības rādītāji ir 88 % attiecībā uz otrreizēju attīrīšanu un vēl lielāki attiecībā uz savākšanas sistēmām un rūpīgāku attīrīšanu (attiecīgi 97 % un 90 %). Vadībā esošās Austrija, Vācija un Nīderlande ir lielā mērā īstenojušas direktīvu, un vairākas citas valstis to ir gandrīz paveikušas. Šo valstu prioritāte būs saglabāt un atjaunot esošo infrastruktūru. Turklāt kopš 2010. gada tajās ES-15 dalībvalstīs, kurās atbilstības nodrošināšana kavējās, tika veikti turpmāki ieguldījumi, tostarp Komisijas pārkāpuma darbību rezultātā. Nepārtraucot veikt pasākumus nākamajos gados, ir iespējams līdz 2015. vai 2016. gadam (lielā mērā) sekmīgi pabeigt īstenošanu minētajās 15 dalībvalstīs. Tas būtu 10 gadus pēc pēdējā termiņa beigām, kurš noteikts sākotnējā direktīvā.

Dalībvalstīs, kuras pievienojās ES 2004. gadā un pēc tam, situācija ir atšķirīga. Līdz mērķa sasniegšanai vēl ir diezgan tālu, jo vidējie atbilstības rādītāji ir 72 % attiecībā uz savākšanas sistēmām un attiecīgi 39 % un 14 % attiecībā uz otrreizēju un progresīvāku attīrīšanu. Nepastiprinot centienus visos līmeņos, gaidāma līdzīga vai ilgāka kavēšanās nekā tas bija ES-15 dalībvalstīs, tādējādi valstis, kas kavējas, varētu īstenot direktīvu tikai 2028. gadā.

Bažas rada arī tas, ka atbilstība nav nodrošināta ievērojamā skaitā lielo pilsētu. Piemēram, tikai 11 no 27 ES galvaspilsētām ir savākšanas un attīrīšanas sistēmas, kas atbilst vairāk nekā pirms 20 gadiem izstrādātiem tehniskajiem standartiem. Lielais piesārņojuma daudzums šo noplūžu rezultātā joprojām rada ievērojamu vides piesārņojumu.

Pirmo reizi septītajā īstenošanas ziņojumā ietverts sīki izstrādāts 27 dalībvalstu atbilstības novērtējums. Ziņojumu sniegšanas infrastruktūra, kas izveidota Eiropas Ūdens informācijas sistēmas (*WISE*) ietvaros, darbojas labi. Process ir uzlabots, un datu apstrādes un novērtēšanas termiņi ievērojami saīsināti. Tomēr dažās dalībvalstīs joprojām jāveic turpmāki uzraudzības un ziņojumu sniegšanas sistēmas uzlabojumi. Ar šīs sistēmas darbību var skaidrot zemu īstenošanas līmeni vai datu neatbilstību dažādos ziņojumu sniegšanas posmos.

Ierosinātajā Septītajā vides rīcības programmā un Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālajā plānā uzsvērts komunālo notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas nozīmīgums. Komisija jaunākajās politikas iniciatīvās paziņoja, ka tā turpinās palielināt atbalstu dalībvalstu īstenošanas pasākumiem, veicinot jaunu pieeju atbilstības nodrošināšanai. Komisijas dienesti 2012. gada decembrī sāka ar jaunu pieeju saistītas darbības, kuru mērķis ir mudināt dalībvalstis izstrādāt vai pārskatīt īstenošanas plānus ne vēlāk kā līdz 2014. gadam.

²⁸

<https://circabc.europa.eu/w/browse/340cea09-390f-4c11-8e99-712c519c21e4>.